

zal afjeeren, het zy by groote of kleyne part-
tyen, en dat het evenveel is door wat ge-
wigt dat geschiet. Als men deszelfs verdee-
linge maar wel verstaat, want deze Tafels
wyfen klaar aan, hoe dat Cr. en pu. gewigt
uyt het troys kunnen werden gemaakt.
Maat niemant gelieve hier anders als Goud
Cr. gewigt te verstaan. (Alzo een Diamant
kraat) maar styf 4 afert troys is, welk Cr.
verdeelt wert in 4 grynen, dan in 8sten
10den en 32sten, welke kleyne bedeedingen
genoegzaam te kennen geeven, dat tot die
negotie wynig markten trois werden ver-
eyft.

Dus meen ik den Lezer op 't pad te heb-
ben gestelt tot het bevatten des Goud ar-
byts.

*Hoe men een gemaakt stuk Goud-Werks schoon
maakt, kleurt, en heldt.*

EEn stuk werks van Goud, onder han-
den zynde, wert door het behandelen
des Werk Mans gloejen, Soldeeren, en
door zyn innerlyke gesteltheyt vuyt, en
vertoont dan niet zyn behoorlyke schoone
kleur.

Daarom moet het gesoldeert zynde, wer-
den afgekookt in een Rood-Koperen Pan,
met Schoonwaater, en Wynsteen, of ook
wel in krankwaater, dog tot een gesoldeert
stuk, prefareer ik Wynsteen, om dat de
Borax

Borax by het Soldeeren gebruykt, door de hitte glasagtig is geworden, dikwils het Krankwaater belet dezelve schoon af te byten, dat vervolliglyk schaadelyk is, voor die vylen, welke tot dat werk staan gebruykt te werden.

Het Goud-Werk dan voorts opgemaakt zynde, zo moet het weer werden gegloeit in Krankwaater afgekookt, en gekleurt voorts wert het gebruneert, of gekrest, na dat de natuur des werks is eysfende, en dan geheld.

Deze Goudkleuren werden op verscheyden manieren gemaakt en behandelt, van welke beyde doeningen, hier eenige reserpten volgen.

Men maakt een kleur die witte genaamt werd, deeze werd te zaamen gesteld, van Aluyn, Zoud, en Salpeeter, van een ieder evenveel, welke 3 deelen onder malkander werden syn gestamt, deze werd gebruykt zo als het Goud gegloeit is zonder dat het alvorens behoeft afgekookt te werden, namentlyk; men maakt het werk nat in Schoonwaater, dan strooit men deze poejer wel dik daar op, rondom en overal, voorts legt men dat op een helder kool vier, om dat het van alle kanten (al omkeerende) heet kan werden, tot zo lang dat de opgestrooide kleur zig hoog geel vertoont. Dan lest men het af in Schoonwaater, laat dat daar een wyng in leggen, op dat de kleur wat afwickt,

dan afgeborfelft, zo zal het werk fchoon zyn, en ook een goede kleur hebben, en zo dit in de eerftemaal niet goet en waar, kan men 't ten tweedentmale herdoen, dan zal 't zeker fchoon zyn. Heel gereet is deze kleur, als men het werk in een Smeld Kroes kan bergen, dan zet men een nieuwe Kroes in 't vier, laat die gloejent werden, ftrooit daar van in gemelde kleur, dan legt het werk daar in, en ftrooit daar weer zo veel kleur op, dat het over en over bedekt is, zet dat zo te zaamen in 't vier, tot zo lang dat de kleur smelt, en hoog geel werd, laat het Goudwerk dan zoetjes uyt de Kroes in Schoonwaater vallen, dan zal het fchoon zyn.

Dog by deze kleuringe moet werden gelet, dat de Kroes niet zo heet staat, dat het Goud daar in kan smelten, het welk te fchadelijk zoude zyn, ook rooft deze kleur meer als andere, gemerkt het een halve Sementeringe is, penetreert ook dieper in 't Goud, en houdt ook langer ftant.

Dat is de reeden dat de Goude Penningen ter mundt, ook op zodanige manier werden gekleurt, en zulks, voor dat de Mundts-Stempel daar werd opgeflaagen, in plaats dat men in oudere tyden gewoon was, het Goud gemunt zynde te kleuren, en hoe veel fchoonder een Goude Penning pareert, die voor het opflaan of perfen der Munt, of daar na is gekleurt, dat toonen ons de hedendaagfe.

Curi-

Curieuse Medaljes, en gangbaare Penningen van verscheyden moogenheeden.

Dog ter munt wert ook kleur gebruykt van 2 ons Salarmoniak, 1 ons Salpeeter, en een tweede ons Kooperrood, de welke gestelt werden een aas pr. mr. te rooven. Daar word ook genoomen 2 ons Salarmoniak een tweede ons Spaansgroen, deze stelt men 3 aas te rooven, op welk rooven ter munt ook gerekent werd, het welk een Goud-Smit ook kan doen, ook neemt men 1 en een vierde ons Salarmoniak 17 en een tweede eng. Salpeeter, en 10 eng. Kooperrood, deze rooft zo veel niet, dog alle deze voorschreeven kleuren kunnen niet anders als tot masif Goud werden gebruykt.

Voorts maakt men verschyden natte kleuren, een groene werd gemaakt van 2 loot Salpeeter, 2 loot groen Kooperrood en 1 loot Salarmoniak, dit alles op een steen gevreeven, met Wyn-Azyn (zo als de Schilders haar Verven doen) tot dat het als een Pap is, die Pap dan in een sterke Glasen Vles gedaan, toegedekt voor stof, en tot gebruykt bewaart, deze wert gebruykt na dat het Goud-Werk alvorens schoon is afgekookt, dan met deeze Pap bestreeken, op helder Kool Vier gelegd, en zo heet laten werden, tot dat het wel rookt, en zo rookende in Azyn afgelest is goet, dog rooft ook iets.

Een ander, die men Franse Verf noemt,

een tweede loot Salarmoniak, 1 loot Zout, 2 loot Salpeeter, 1 loot Alluyn, 3 vierde loot Salgemi, 3 vierde loot gebrant Kooper-Rood, en 1 vierde loot Spaans-Groen, dit alles ook op een Steen tot Pap gevreven, dog met reegen waater nat gemaakt, en voorts behandelt als van de laatste gemeld is.

Nog werd genoomen tot zulken kleur, 2 loot Spaans-Groen, 2 loot Salarmoniak, 1 loot Viterjool, en 1 vierde loot Salpeeter, deeze moet in Wyn. Azyn werden fyn gevreeven, en voorts behandeld als de andere.

Tot een geele kleur, zo als ik altoos tot Verguld-Werk gebruyke, neem ik gemaa-len Spaans-Groen, Salpeeter, en Groen Kooper-Rood, van een ieder evenveel, deze drie te zaamen 6 loot uytmaakende, zo doen ik daar by 1 tweede loot Salarmoniak, alzo Salarmoniak Goud rooft, daarom moet die in de verguld kleuren, wat na de swaarte des Gouds werden geschikt, dit alles in een nieuwe aarde pot gedaan, en met reegenwaater opgekookt, tot dat het een dunne Pap gelykt, die als dan daar heel geel uyt ziet, men bewaart die ook in een glas, en handelt daar voorts met als van de natte Goud kleuren. gezegt is, dog het aflesfen moet in schoonwaater geschieden, omdat het vergult zagter, als Goud moet werden gehandelt.

Nog werd tot een verguld kleur genoomen,

men, 2 loot roode Bonis, 1 loot Salarmo-
niak, 1 loot Spaans-Groen, 1 loot Salpee-
ter, 1 loot Kooper rood, en 1 agste loot
Borax, maar deeze werd fyn gevreeven in
reegenwaater, zo als voor van Goud kleu-
ren gezegt is.

Het Goud, of Verguld-Werk dan ge-
kleurt zynde, zo moet het op die plaatfen
daar het geschieden kan, werden gebruneert,
alzo dat een groote welstant aan 't werk
geeft.

Dit bruneeren geschiet op de zelve ma-
nier, als van het Zilver bruneeren gezegt
werd, alleen met dit onderschyt; dat Azyn tot
natmaakinge van 't bruneer Staal, of steen
hier het best is, daar in 't teegendeel, by
het Zilver, Pis of reegenwaater, met
Spaanse-Zeep gemengt gebruyk werd.

Voorts moet het werden geheld, dat is,
men neemt schoon reegenwaater, na maate
van het Werk dat te hellen is, dat doet
men in een (wel schoon gescheurde) Koope-
ren Pan of Schaal, laat dat daar in op 't
Vier aan 't kooken koomen, doet daar in
zo veel starkwaater (dat men een weinigje
daar van aan de tong houdende) dat fraay
kan proeven, dan neemt goede Zwavel en
Wynsteen, van elks evenveel, en zoo veel
Zout als die twee te zaamen, en zo die 3
deelen te zaamen 1 po. uytmaaken, mag
daar wel 1 ons Kurkema by, dit alles moet
fyn, en door malkander gestamt werden.

zo nu het water omtrent een pintje is, dan zal 2 ons van deeze hel daar genoeg in zyn.

Dog de ervarentheid leert dat wel zo omtrent giffen, gemerkt al te sterke hel, het Goud, en verguld, niet alleen te rood, maar zelfs heel swart maakt, en weinig hel doet het Goud geen kleur ontfangen, maar ik houde altoos beeter in het eerst wat te flap, als te sterk, om dat het makkelyker is met een weinigje hel te versterken, als met waater te verslappen.

Maar het Goud, of Verguld, reeds te rood geworden zynde, zo moet dat met van nieuws te kleure daar weer werden afgedaan, en dan in fris toegemaakte hel, weer op een nieuw geheld werden.

Andere prepareeren haar helf van half Uri, of Pis, en half schoon waater, ook wel in plaats van Starkwaater wat Aluyn, dat goed is, ook werd wel Zwaavel, Zout, en Wynsteen, evenveel genoomen, en na gis wat Kurkema daar by, het welk een ieder vry staat, dog de eerst gemelde gebruyk is altoos. De drooge hel kan men in een glafen vles bewaren, mits dat men die wel toe dekt voor alle stof.

De toegemaakte hel dan kookende, zo houd het Goud of Verguld, door middel van een witte gaaren, of wel een dunne Kooperdraat daar zo in, dat het wel onder is, dog de bodem van de Pan, ook niet en raakt,

raakt, ligt het werk telkens eens uyt de hel, steekt dat in schoon koud waater, tot zo lang dat u de kleur bevalt, dan met een zafte doek afgedroogt, en boven een wy-nigje helder Vier wat gewarint, het zal schoon zyn, de gebruykte hel is niets meer nut, en om te weeten, of u hel te slap of stark is geprepareert, zo probeert die eerst met een kleyn stukje Goud of Verguld, dan behoeft men al 't werk niet waagen, dog de hel aan de kook zynde, moet daar zoetjes aan werden gehouden, en hoe spoediger dan gebruykt hoe beeter, alzo die ras swart wert, en bederft.

Hoe Kooper uit Zilver gekookt werd.

DAAR zyn menschen die staande houden, dat men het Kooper uyt het Zilver op volgende wys zou kunnen koken. Die neemen dun Gemunt Geld, of dun geslaagen Zilver, dat aan stukken als Daalders groot gesneeden werd, en na de quantityt des Zilvers, Zwaavel, en Viterjool, van ieder even veel, stampen dat byde heel klyn, maaken dat vogtig met Azyn, zo dat het een dikke Pap gelykt, en mengen dat onder de gemelde stukken Zilver, dat die aan alle kanten wel bedekt zyn, doen dat te zaamen in een lange (dighte linnen) zak, zo dat het niet dik op malkander lyt, maaken byde de eynden met een touwetje vast, aan